

Smolenická výzva III

V Kongresovom centre SAV na Smolenickom zámku sa uskutočnila v dňoch 18. – 19. 3. 2006 konferencia *Smolenická výzva III: Integrovaný manažment krajiny – základný nástroj implementácie udržateľného rozvoja krajiny* v rámci cyklu *Implementácia udržateľného rozvoja v SR*, ktorý prebieha od r. 2002. Záštitu nad podujatím prevzal minister životného prostredia László Miklós a predseda SAV Štefan Luby. Zúčastnil sa na ňom poverený predseda NR SR, štátne tajomníčky ministerstva kultúry a ministerstva školstva, zástupca Trnavského samosprávneho kraja a ďalší predstavitelia štátnej správy, samosprávy, akademickej obce, odborných a mimovládnych organizácií, záujmových združení a cirkví, čím sa vytvorilo fórum na vzájomný dialóg medzi hlavnými skupinami spoločnosti v zmysle Agendy 21.

Cieľom konferencie bolo zhodnotiť proces implementácie udržateľného rozvoja od predchádzajúceho podujatia (2003), definovať jeho silné a slabé stránky, ako aj priority na nasledujúce obdobie.

Ústrednou témou bola krajina ako objekt, a zároveň subjekt udržateľného rozvoja a jej integrovaný manažment. Odznelo 34 prednášok popredných slovenských odborníkov, ktorí prezentovali krajinu z rôznych uhlov pohľadu (ekonomického, sociálneho, regionálneho, kultúrno-výchovného, vzdelávacieho, vedeckovýskumného a pod.) až po jej celostné chápanie (integrovaný pohľad).

Na konferencii bolo prezentovaných 18 posterov, ktoré predstavili aplikácie integrovaného manažmentu na modelových územiach. V rám-

ci posterovej časti sa prezentovali aj výsledky štúdie *Krajinnoekologicky optimálne priestorové a funkčné využitie Biosférickej rezervácie UNESCO Vysoké Tatry*, ktorá je príspevkom vedcov k riešeniu situácie v Tatrách.

Odbornú časť konferencie uviedol minister životného prostredia SR, ktorý vyzdvihol požiadavku geosystémového prístupu založeného na ponímaní krajiny ako integrácie prírodných zdrojov v určitom priestore. Priestor predstavuje zjednocujúci rámec, scénu, kde sa vyskytujú všetky zdroje (geologické, vodné a pôdne, klimatické, biotické a morfológické parametre) ako navzájom sa prelínajúce vrstvy.

Popri komplexnom pohľade odzneli aj príspevky sústredené na jednotlivé aspekty výskumu a manažmentu krajiny. Ekonomický aspekt zhodnotil zástupca ministerstva financií Vladimír Zlacky, kultúrnohistorický štátna tajomníčka ministerstva kultúry, Ágnes Biró, sociálny podpredsedníčka SAV Viera Rosová. Zhodnotenie výskumu krajiny v podmienkach SR predniesol predseda SAV Štefan Luby a zhodnotenie výskumu v projektoch 5. a 6. rámcového programu Európskej komisie prezentoval riaditeľ ÚKE SAV Július Oszlányi.

Výrazná časť konferencie bola venovaná výchove a vzdelávaniu. Na úvod tohto bloku predstavila štátna tajomníčka ministerstva školstva SR Dana Dorotea Mikulová koncepciu environmentálneho vzdelávania v SR a zhodnotila jej uskutočňovanie v praxi. Dňa 7. februára 2006 bola zriadená Environmentálna komisia pre výchovu a vzdelávanie ako spoločný poradný orgán Ministerstva školstva SR a Ministerstva životného prostredia

SR. Jej poslanie predstavil predseda komisie Hubert Hilbert.

Ťažiskom konferencie bola prezentácia integrovaných prístupov vo výskume, manažmente a využívaní krajiny. Predstavili sa tu jednak teoreticko-metodické východiská i aplikácie na rôznych typoch modelových území, ako je kopaničiarska, poľnohospodárska, urbanizovaná a vidiecka krajina. Odzneli aj skúsenosti s integrovanými prístupmi vo výskume krajiny a výchove a vzdelávaní v Českej republike.

Z prednesených príspevkov vyplynulo, že integrovaný manažment musí byť založený na komplexnom výskume krajiny v troch základných dimenziách – environmentálnej, sociálnej a ekonomickej – a skúmaní súvislostí a vzťahov medzi jednotlivými dimenziami. Snahou je zosúlaďovanie rozvoja uvedených dimenzií. V našich podmienkach je obzvlášť citlivé skúmanie vzťahu medzi environmentálnou a sociálnou dimenziou, nakoľko mnohé prevádzky s nepriaznivými environmentálnymi vplyvmi na prostredie majú vysoký sociálny efekt. Hlavným cieľom integrovaného manažmentu je vytvoriť taký systém hospodárenia, ktorý zosúlaďuje rozvoj jednotlivých socioekonomických aktivít s prírodným, socioekonomickým a kultúrnohistorickým potenciálom územia. Integrovaný manažment zabezpečí elimináciu súčasných a prevenciu vzniku nových environmentálnych, sociálnych a ekonomických problémov a z dlhodobého hľadiska zabezpečí udržateľný rozvoj konkrétneho územia.

Súčasťou konferencie bolo tiež uvedenie publikácie autorov L. Miklós, Z. Izakovičová a kol.: *Atlas reprezentatívnych geoekosystémov SR*, ktorá predstavuje novodobú koncepciu ochrany prírody v SR. Cieľom tejto koncepcie je zabezpečiť rámec prosperujúcej a udržateľnej spoločnosti prostredníctvom ochrany, obnovy, rozvoja a udržateľného využívania prírody

a krajiny. Okrem tradičných cieľov ochrany a konzervácie prírodného dedičstva sa nové trendy zameriavajú aj na utilitárne hodnoty prírody (ekologickú stabilitu, autoreguláciu, zachovanie produkčnej schopnosti, využívanie genofondu, ochranné, hygienické a rekreačné účinky). Ochrana prírody sa teda neobmedzuje len na typy prírodných biotopov a voľne žijúce organizmy, ale zohľadňuje aj ľudské aktivity.

Cieľom modernej environmentálnej politiky, často označovanej ako udržateľný rozvoj, je zachovanie vhodných podmienok života človeka ako biologického, sociálneho a ekonomického druhu, ale zároveň aj vhodných podmienok života ostatných živých systémov – ekosystémov. Súčasná úroveň poznania totiž jednoznačne potvrdzuje, že podmienky života človeka sú udržateľné len vtedy, ak sa zachovávajú podmienky života všetkých ostatných druhov, čo vyžaduje zachovanie prirodzených funkcií a vzťahov všetkých – vrátane neživých – zložiek krajinskej sféry. Preto sa všetky koncepcie podporujúce takúto ekologickú politiku zameriavajú práve na vypracovanie princípov zachovania prirodzených funkcií a vzťahov v *geoekosystémoch*.

Novodobá koncepcia ochrany prírody vychádza z modelu ochrany reprezentatívnych geoekosystémov (REPGES). REPGES reprezentujú krajinné jednotky vyznačujúce sa rôznorodosťou podmienok – rôzne geologické podložie, hydrologické, pedologické, klimatické, morfologetrické podmienky, ktoré zároveň podmieniajú aj výskyt rôznych foriem ekosystémov a bioty, t. j. foriem života.

Publikácia predkladá charakteristiku všetkých typov reprezentatívnych geoekosystémov Slovenska, ako aj ich zastúpenie v jednotlivých geoekologických regiónoch Slovenska.

Na záver konferencie účastníci prijali Smolenickú výzvu III, ktorú

adresovali nielen predstaviteľom štátnej správy a samosprávy, ale aj ďalším dôležitým skupinám spoločnosti v zmysle Agendy 21.

Zita Izakovičová

Smolenická výzva III nadväzuje na Smolenickú výzvu I (2002), ktorá bola zameraná na zhodnotenie pozície Slovenska 10 rokov po Riu (Summit Zeme o životnom prostredí a rozvoji, 1992) a Smolenickú výzvu II (2003), ktorá reagovala na výsledky Svetového summitu o udržateľnom rozvoji, ktorý sa konal r. 2002 v Johannesburgu.

Smolenická výzva III prichádza v prvom roku Dekády výchovy k udržateľnému rozvoju (2005 – 2015), ktorú podporuje aj aktuálny medzinárodný dokument Stratégia EHK OSN pre výchovu k udržateľnému rozvoju, prijatý na zasadnutí predstaviteľov ministerstiev životného prostredia a školstva vo Vilniuse r. 2005.

Smolenickú výzvu III predkladáme v období, v ktorom začínajú pracovať noví predstavitelia samosprávnych krajov. Rok 2006 je volebným rokom, v ktorom sa bude kreovať nový parlament, nová vláda a nové samosprávy obcí a miest. Účastníci konferencie by preto radi oslovili nielen súčasných, ale aj novozvolených predstaviteľov štátnej správy a samosprávy.

A. Účastníci konferencie oceňujú:

- Aktívnu účasť zástupcov štátnej správy a samosprávy na konferencii a prejavenie osobného záujmu o problematiku udržateľného rozvoja.
- Spracovanie novej koncepcie ochrany prírody na báze reprezentatívnych geoekosystémov a vydanie Atlasu REPGES SR, ktorý bol predstavený na konferencii.
- Pokusy o oživenie činnosti Rady vlády SR pre udržateľný rozvoj (UR) a prácu pracovnej

skupiny pre UR pod vedením Úradu vlády.

- Deklarovanie potreby aplikácie integrovaného prístupu v manažmente krajiny decízou, ako i odbornou sférou, prijímanie legislatívnych predpisov podporujúcich integrovaný prístup k výskumu a manažmentu krajiny, ako je *Európsky dohovor o krajine, Rámcová smernica EÚ o vodách, Integrovaná ochrana a prevencia pred znečisťovaním životného prostredia a pod.*
- Rast medzinárodnej spolupráce, o čom svedčí rastúce sa zapájanie slovenských vedcov a ďalších odborníkov do projektov 5. a 6. rámcového programu EÚ, medzinárodná akceptácia výsledkov krajinoekologického výskumu dosiahnutých na Slovensku, ako aj postupné pristúpenie SR k zásadným medzinárodným dohovorom a ich protokolom v environmentálnej, ekonomickej, sociálnej a kultúrnej oblasti.
- Pokrok v prijímaní a zosúladovaní nových právnych predpisov a programových dokumentov, podporujúcich implementáciu udržateľného rozvoja s právnym poriadkom, politikami, jednotlivými direktívami a ďalšou dokumentáciou EÚ.
- Snahy o koncepčné riešenie výchovy k udržateľnému rozvoju, vznik Spoločnej komisie MŠ SR a MŽP SR pre environmentálnu výchovu a vzdelávanie.
- Neustále aktivity mimovládnych organizácií na národnej, regionálnej a miestnej úrovni, podporujúce implementáciu Agendy 21, ako aj verejnú diskusiu a záujem o problematiku udržateľného rozvoja a spôsobu života.
- Prácu cirkví na poli vzdelávania veriacich občanov v oblasti ochrany životného prostredia, zdravia a udržateľného rozvoja.

pokračovanie na strane 109

Smolenická výzva III

Pokračovanie zo s. 60

B. Účastníci konferencie **konštatujú**, že napriek viacerým pozitívnym výsledkom, naďalej pretrvávajú mnohé negatívne javy a trendy:

- *Pokračovanie a v niektorých oblastiach dokonca aj zvyšovanie pasivity a nezáujmu vlády o integrovaný manažment krajiny a problematiku udržateľného rozvoja* – tento fakt súvisí aj s globálnym nedocenením tejto problematiky a s celosvetovým útlmom záujmu o UR a jeho dočasným „zatičením“ takými udalosťami, ako je globálny nárast terorizmu a vojna proti nemu, čo sa konštatovalo aj na Svetovom summite v Johannesburgu, s nevhodnou politizáciou až diskreditáciou tejto problematiky, ako aj s celkovou preferenciou krátkodobých ekonomických a politických záujmov pred dlhodobými cieľmi udržateľného rozvoja.
- *Pretrvávajúce sektorové prístupy k problematike udržateľného rozvoja krajiny*, preferencia krátkodobých a úzko chápaných ekonomických úžitkov pred sociálnymi, prípadne environmentálnymi, slabá medzirezortná komunikácia, nadobúdajúca skôr konkurenčný, ako vzájomne sa doplnujúci charakter, prejavy klientelizmu a korupcie, negatívne vplyvy silných ekonomických skupín na environmentálnu a hospodársku politiku, zákulisné pôsobenie záujmových skupín, narastajúca apatia obyvateľstva a iné negatívne javy.
- *Rozporuplný a málo uspokojivý vývoj SR v jednotlivých oblastiach UR*. Jedným z negatívnych dôsledkov tohto vývoja – najmä v sociálnej a ekonomickej oblas-

ti – je ďalšie prehlbovanie regionálnych disparít.

- *Formálne prijímanie strategických dokumentov a medzinárodných záväzkov* – SR má síce vypracované strategické dokumenty na dobrej odbornej úrovni a pristúpila k všetkým zásadným medzinárodným dohovorom a ich protokolom (aj keď vo viacerých prípadoch s väčším či menším oneskorením), avšak ich implementácia je zväčša minimálna, realizácia opatrení definovaných v jednotlivých dokumentoch sa odsúva z roka na rok, mnohé z nich sa ignorujú, a tak tieto opatrenia zostávajú zväčša len v deklaratívnej rovine, akoby sa celý proces končil, a nie začínal podpisom príslušných dokumentov. Národná stratégia UR SR sa vyhodnocuje len formálne, dokumenty na regionálnej a miestnej úrovni vznikajú len sporadicky a nahradili ich plánovacie dokumenty preferujúce ekonomický rozvoj (so sociálnym aspektom).
- *Nedostatok finančných prostriedkov na implementáciu integrovaného výskumu*, ale aj zbytočné plytvanie finančnými prostriedkami na duplicitné výskumy, neschopnosť účinnejšie sa presadiť v medzinárodnom výskumnom priestore, neschopnosť efektívne využívať finančné zdroje, nedostatočné inštitucionálne zabezpečenie vedy, výskumu a vzdelávania, absencia kordinačného, rozhodovacieho a financujúceho centra pre implementáciu integrovaných prístupov. Krajina je reálnym či aspoň potenciálnym prírodným kapitálom, a ak nemáme dostatok zdrojov a vhodných nástro-

jov, nemôžeme tento kapitál primerane využívať.

- *Slabá prepojenosť základného a aplikovaného výskumu, problémy komunikácie* – priepasť medzi odborným jazykom a jazykom širokej verejnosti, nedostatočná odborná úroveň pracovníkov štátnej správy a samosprávy v oblasti udržateľného rozvoja, neschopnosť realizovať opatrenia vyplývajúce zo strategických dokumentov a štúdií, nepružná a pohodlná štátna správa a miestna samospráva, nekomunikatívnosť, prílišný individualizmus.
- *Zanedbanie koordinácie výchovno-vzdelávacieho procesu, propagácie UR*, pretrvávajúce nedostatočnej informovanosti, zastaraná, nesytemová a netvorivá výučba na školách, preferujúca získavanie izolovaných poznatkov pred praktickými skúsenosťami, hľadanie príčinných súvislostí, výučbou integrovaného poznávania a kritického hodnotenia reality, nízke environmentálne vedomie obyvateľstva a pod.
- *Nízka aktivita hlavných skupín v oblasti UR* – napr. cirkvi deklarujú výchovu a starostlivosť o „duchovno“, a pritom výchovu k UR zväčša nepovažujú za oblasť svojho vplyvu (teda za oblasť duchovna), nízka angažovanosť občanov v rozhodovacích procesoch, nedostatočné zapojenie tretieho sektora ako dôležitého partnera verejnej správy do rozhodovacieho procesu, celkový nezáujem médií o problematiku UR, prílišný individualizmus a jednostranné presadzovanie svojej pravdy, nedostatok zmyslu pre hľadanie a nachádzanie spoločných cieľov, strata záujmu o veci spoločné.
- *Pretrvávajúce, a miestami i nárast existenčných problémov*, čo podmieňuje pasivitu obyvateľstva k problematike životného prostredia a k odsúvaniu riešenia en-

vironmentálnych problémov na okraj spoločnosti, a na druhej strane zvyšovanie spotrebných nárokov a dominantný príklon ku konzumného spôsobu života, nezlučiteľného s princípmi a kritériami UR.

- **Marginalizácia stále väčších častí Slovenska** – na jednej strane pomerne priaznivý rozvoj niektorých regiónov, najmä s dobrou geopolitickou a dopravnou polohou, na druhej strane útlm a zaostávanie okrajových, ale i niektorých ďalších regiónov, ktoré z geografického hľadiska nemajú okrajovú polohu. Ekono- mika významne ovplyvňuje správanie obyvateľstva, chudobné územia pustnú, obyvatelia (predovšetkým mladí a vzde- lanejší) ich opúšťajú a veková štruktúra takýchto území sa ne- ustále zhoršuje.
- **Určité rezervy v legislatíve** – naj- má v oblasti kompetencií (napr. TANAP), miestami absencia, miestami duplicita príslušných legislatívnych opatrení, nízka úroveň kontroly dodržiavania právnych noriem, slabé postihy za ich nedodržanie, nízka vynú- titeľnosť práva a pod., pretrvá- vajúci nedostatočný prístup k informáciám (najmä na miest- nej úrovni), umelo vytvárané ba- riéry v prístupe k informáciám a účasti verejnosti na rozhod-ovacích procesoch a pod.

Takmer v každej z kriticky hod- notených oblasti sa vyskytujú aj vý- nimky, ktoré však len potvrdzujú pravidlo.

C. **Účastníci konferencie preto vy- zývajú vládu SR, NR SR, miestnu štát- nu správu, samosprávu, podnikateľskú sféru, predstaviteľov akademických pracovísk, univerzít, vzdelávacích za- riadení, odborných organizácií, mimo- vládných organizácií, cirkví, odborov, záujmových združení, ako aj predsta- vitelov ďalších hlavných skupín spo- ločnosti, aby v duchu výzvy z Joha-**

nnesburgu vytvárali dobrovoľné part- nerstvá a prekonávali pretrvávajúci rezortizmus na všetkých úrovniach a aby všestranne napomáhali implementácii integrovaného prístupu vo výskume a manažmente krajiny, ako aj vo vzá- jomnej spolupráci.

Účastníci konferencie konštatujú, že v súčasnosti sa treba ťažiskovo sú- strediť na nasledujúce problémy:

• **Inštitucionálny rozvoj:**

- sfunkčniť Radu vlády SR pre udržateľný rozvoj a jej činnosť pod- poriť vytvorením expertných sku- pín,
- vytvoriť priaznivejšie organi- začné, inštitucionálne, materiálne i kvalifikačné predpoklady na in- štitucionálne a finančné zabezpe- čenie integrovaného výskumu a manažmentu krajiny i uplatňo- vanie princípov udržateľného roz- voja v praxi,
- dobudovávať a dynamicky roz- víjať štátny informačný systém a rezortné informačné systémy; vy- tvoriť podmienky na bezproblém- vý prístup k dátam a informáciám pre štátne inštitúcie, školy, nezisko- vé organizácie, podnikateľské sub- jekty, ako i jednotlivých občanov,
- vytvoriť vhodné legislatívne a inštitucionálne podmienky a eko- nomické nástroje podporujúce up- latňovanie integrovaných prístupov v starostlivosti o životné prostredie,
- účinnejšie prepojiť ochranu prí- rody a krajiny s ochranou kultúr- nych a historických pamiatok, o. i. aj prostredníctvom zákona o kra- jinnom plánovaní,
- systémovo a komplexne zosúla- diť zodpovednosti týkajúce sa in- tegrovanej ochrany, plánovania, manažmentu a tvorby krajiny v jed- notlivých orgánoch a organizáciách v rezorte MZP SR so zodpovednos- ťami v ostatných príslušných rezor- toch, resp. ich orgánoch a orga- nizáciách,
- prepojiť implementačné prog- rami Integrovaného manažmentu krajiny a Rámcovej smernice o vo-

dách najmä s programom Európske- ho dohovoru o krajine, Dohovoru o spolupráci pri ochrane a udr- žateľnom využívaní Dunaja, Rámco- vého dohovoru o ochrane a udrža- telnom rozvoji Karpát, Dohovoru o biologickej diverzite a ďalších sú- visiacich dohovorov. Integrujúcim nástrojom by sa mohol stať zákon o krajinnom plánovaní, ktorý v súčasnosti pripravuje Ministerstvo životného prostredia SR a Minis- terstvo výstavby a regionálneho roz- voja SR.

• **Rozvojové dokumenty:**

- rozpracovať, prípadne prehod- notiť a aktualizovať komplexné a odvetvové strategické dokumen- ty tak, aby účinne podporovali in- tegrované prístupy s cieľom dosiah- nuť udržateľný rozvoj krajiny a spo- ločnosti,
- v nadväznosti na uvedené stra- tegické dokumenty vypracovať akč- né programy s cieľom premietnutia strategických cieľov do roviny roz- hodovacích procesov,
- zachovávať a podporovať *genia loci*.

• **Veda, výskum, výchova:**

- prioritne podporovať integrova- ne zamerané projekty, vytvoriť grantové schémy a ďalšie podpor- né mechanizmy pre takýto typ vý- skumu,
- vytvoriť funkčný komplexný sys- tém formálneho a neformálneho vzdelávania a výchovy v oblasti udr- žateľného rozvoja, podporovať me- dziodborové štúdium,
- účinnejšie a efektívnejšie pre- pojiť vedecké pracoviská, univer- zity a ďalšie vzdelávacie inštitúcie s praxou,
- zabezpečiť potrebné informácie o integrovanom manažmente kraji- ny smerom ku samosprávam i mi- nisterstvám.

• **Cirkev:**

- využívať všetky nevyhnutné prostriedky na záchranu a ochranu Božieho stvorenia,
- aktivizovať cirkvi v procese im- plementácie udržateľného rozvoja,

najmä pri formovaní hodnotovej orientácie obyvateľstva, zlučiteľnej s princípmi a kritériami udržateľného spôsobu života,

– formovať náboženské povedomie tak, aby veriaci svedčili slovom i skutkom o tom, že príroda je vzácnym a nenahraditeľným darom.

Účastníci konferencie sa obracajú na vládu SR, aby zabezpečila účasť Slovenskej republiky na medzinárodnej výstave *Voda a udržateľný rozvoj*, ktorá bude r. 2008

v španielskej Zaragoze. Navrhujú, aby sa 4. konferencia uskutočnila v Šmolenciach r. 2007. Bude to prvý rok novej vlády a nových miestnych samospráv, a zároveň rok bilancovania našich aktivít v tejto oblasti 15 rokov po Riu a 5 rokov po Johannesburgu. Začne sa tiež nové financovanie podľa Národného referenčného rámca na r. 2007 – 2013.

**Zita Izakovičová
Mária Kozová
Mikuláš Huba**

byly zhotoveny priamo na naučných stezkách, nebo v jejich blízkosti. Je na nich tedy jen to, co může vidět běžný návštěvník – vlastně ve vhodnou roční dobu by toho mohl vidět daleko víc. Autor prokazuje velký cit a umělecký talent pro zachycení přírodní scenerie i drobných detailů (rostliny a živočichy). Nechybí ani bohatá dokumentace přítomnosti člověka v krajině (architektonické památky, technická díla, kulturní krajina, atd.).

Stežky jsou řazeny abecedně, v záhlaví jsou uvedeny nejdůležitější údaje – okres či obvod, začátek a konec stežky, GPS souřadnice, délka a obtížnost trasy, počet zastávek, obory, kterými se stežka zabývá, doba vhodná k prohlídce a možnost veřejné dopravy. Uvedeny jsou i značené turistické trasy a cyklotrasy, které ke stezce vedou, zajímavosti a další naučné stežky v okolí.

Důležitou součástí publikace jsou i mapy. Jde o produkt nového zmapování pomocí přístroje GPS. Uvedena je i internetová adresa, ze které je možno stáhnout soubory s trasami jednotlivých naučných stežek do přístroje GPS – a získat tak bezpečného a neomylného průvodce. Tento způsob zpracování umožnil i zmapování neudržovaných stežek.

Publikace obsahuje 90 naučných stežek a tras z Prahy a Středočeského kraje. Určena je především zájemcům o poznání přírody a historie, učitelům na školách všech stupňů, členům nevládních organizací a dalším. Mohou ji využít i cestovní kanceláře a informační centra.

Od vydání knihy přibýly jak v Praze, tak i ve Středočeském kraji další naučné stežky, které budou doplněny do připravovaného druhého vydání.

Další svazky Naučných stežek a tras budou vycházet postupně, 2 díly ročně. Ve 2. dílu jsou zpracovány stežky v Jihočeském kraji, ve třetím dílu v Plzeňském, Karlovarském a Ústeckém kraji.

Jaroslav Boháč

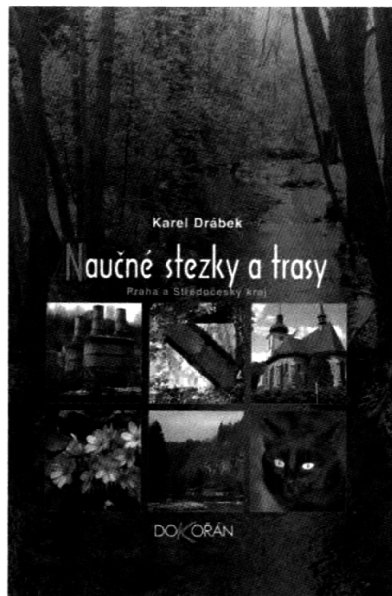
Naučné stežky a trasy

Karel Drábek: *Naučné stežky a trasy. Praha a Středočeský kraj*. Vydavatelství Dokořán, Praha, 2005, 275 stran, 380 fotografií.

V České republice je několik stovek naučných stežek, které seznamují s nejzajímavějšími místy přírody a historie. Jsou určeny ke vzdělávání nejširší veřejnosti, nejčastěji však k ekologické výchově. Jejich stav je různý – od perfektně udržovaných po různě poškozené. Některé již zmizely úplně a po některých zbývá několik posledních značek na stromech. Některé jsou zakresleny v turistických mapách, o jiných lze najít informace na internetových stránkách a někdy na ně člověk narazí pouhou náhodou. Jsou určeny pro pěší turisty, cyklisty, výjimečně i pro vodáky. Dosud však chyběl jejich celkový přehled, ukázalo se totiž, že často o existenci naučné stežky neví nic ani lidé, kteří žijí přímo v jejím okolí.

Publikace je prvním dílem připravovaného šestisvazkového souboru, který má poskytnout přehled o většině naučných stežek v České republice. Nejsou v nich pasáže opsané z infor-

mačních panelů, přestože jsou jedním z důležitých pramenů. Autor popisuje stežky na základě obsáhlé přírodovědné literatury a čerpá i z vlastních boha-

tých praktických zkušeností přírodovědce – ekologa. Ostatně, tato knížka není určena k pohodlnému čtení na kanapi, ale jako průvodce, který má vylákat do přírody. Všechny fotografie

Informace o knize včetně on-line objednávky (cena 225 Kč) www.dokoran.cz